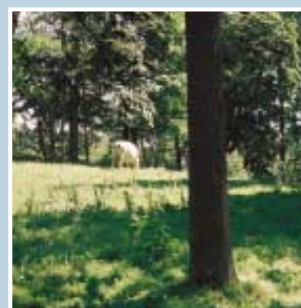

2000

Årsmelding SIFO

*«Svik meg en gang,
du skulle skamme deg -
svik meg to ganger,
jeg skammer meg.»*

Direktøren har ordet

I forskning med et forbrukerperspektiv dukker begrepet tillit ofte opp. Det tillater en «følelsesdimensjon» i analyser som systemperspektivets faktorer økonomi, teknologi og jus normalt gir lite rom for.

På SIFO har tillitsbegrepet stått sentralt innenfor to temaer i året som gikk. Det ene temaet er mat, hvor tillit naturlig nok har vært hyppig diskutert i tilknytning til forbrukernes holdninger til mat i kugalskapens tid. Det andre temaet har vært elektronisk handel, hvor tillit har stått sentralt i forhold til å skulle forklare hvorfor stadig nye prediksjoner fra markedsaktørene om at nå «tar handelen av», ikke har gått i oppfyllelse.

Innenfor matområdet er aktørene, inklusive norske myndigheter, interessert i å trygge tilliten på tross av hva som har skjedd og skjer i Europa, og de ønsker å vite hvordan man best skal opptre overfor forbrukerne i en slik vanskelig situasjon. Det i det hele tatt å diskutere tillit impliserer jo at tillitsbrudd er mulig. Mister man tilliten, slik man har gjort mange steder i Europa, vet man at veien tilbake er lang og usikker. Brudd på tillit skaper frykt hos forbrukerne på kort sikt, men ulike mestringsstrategier på lang sikt. Slike mestringsstrategier kan for eksempel føre til en permanent omlegging av matvaner.

Innenfor elektronisk handel dreier det seg om at aktørene må etablere tillit. Tillit til at personvernet blir ivarettatt, tillit til at ens kjøpsrettigheter blir ivarettatt, og aller viktigst i perspektiv av relasjoner: tillit til tilbyders hensikter. Skal «handelen ta av» og alminneliggjøres, må det etableres en tillit hvor forbrukerne har tilfredsstillende forventninger til tilbydernes tjenester. Det har vært vanskelig å få bransjen med på at tillit ikke bare handler om jus, økonomi og teknologi, men også følelser. I tillitsbegrepet er det rom for bekymringsaspekter, aspekter som ikke lar seg avfeie med ekspertenes facts, men som må avklares gjennom gode, erfarte opplevelser.

Året som gikk har vært et særdeles travelt år for SIFO. Fristelsen til å «si ja» til spennende og viktig arbeid som på kort

og lang sikt kan fremskaffe kunnskaper «til nytte for forbrukerne» har tøyd mange strikker. I perioder hvor nye temaer skal prøves ut, uten at man vet om man vil lykkes, og «gammel» aktivitet opprettholdes, utsettes både de faglige og administrative systemer for hard belastning. Det er selvfølgelig gledelig å oppleve at forbrukerperspektivet i mange sammenhenger har vært i fokus. Det er imidlertid verdt å merke seg at det ofte skjer som følge av små og store kriser. Husholdsøkonomi ble viktig da antall gjeldsofre ble faretruende stort, tillit til mat ble viktig da skrapesyke og kugalskap dukket opp, forbrukerperspektivet i e-handel ble interessant da suksessene uteble. Da blir «merverdien» av SIFOs kunnskaper godt synlig. Men på forbrukerfeltet må noen også investere i «føre var»-perspektivet, slik at kunnskapene er der når de etterspørres. Det viser seg igjen og igjen at markedet er en dårlig bidragsyter når det gjelder å dekke behovet for å bygge beredskapskunnskap på forbrukerfeltet. Det er bare statsbudsjettet som kan sikre utvikling av kunnskaper nødvendige for god og hensiktsmessig forvaltning på dette området – på kort og lang sikt.

Reidar Skaug

Styrets beretning

STRATEGI

SIFO utarbeider hvert år 4-årige rullerende langtidsplaner. Dette legger grunnlaget for en prosess der en identifiserer karakteristiske trekk ved utviklingen på forbrukerområdet, og der en kan fange opp nye utfordringer innen forbrukerforskning. Det ligger utfordringer i å finne en balanse mellom det å sikre faglig fokus og kontinuitet på den ene siden, og dynamikk i forhold til forbrukerutviklingen på den andre.

Prosjektene på SIFO utvikles i skjæringspunktet mellom 4 hovedakser:

- Kunnskap om forbrukerne
- Kunnskap om produktene
- Kunnskap om markedene
- Kunnskap om forbrukspolitikken

Utviklingen skjer i dialog med styret, som tjener som en god referanse for både kontinuitet og dynamikk.

TESTVIRKSOMHETEN VED SIFO

Den viktigste saken for styret det siste året har vært å utarbeide en strategi for SIFOs testvirksomhet i samarbeid med ledelsen. For å gi styret innsikt i dette arbeidet har SIFOs medarbeidere på styremøtene gitt presentasjoner av prosjekter som utføres ved testavdelingen. Styret har også fått god anledning til å diskutere testavdelingens virksomhet med avdelingsleder test, forskningssjef, og med SIFOs ledelse generelt.

Ledelsen har utarbeidet et notat om testvirksomheten ved SIFO som styret har sluttet seg til. Testavdelingen har

gjennom sin historie bygget opp en unik, nasjonal ledende kompetanse på følgende områder; a) husholdskjemi, b) husholdsprodukter, og c) tekstil. Det faglige siktemål for testavdelingen blir å utvikle synergier med de øvrige fagaktiviteter. Investering i ny kompetanse ved testavdelingen har gitt SIFO nye muligheter til å oppnå slike synergier. Det har derfor vært interessant for styret å få innsikt i hvordan synergier på tvers av fagavdelingene kommer til uttrykk gjennom prosjektpresentasjoner. Det er nettopp denne kombinasjonen av test- og forbrukerkompetanse som gjør at SIFO på en unik måte kan bidra til å utvikle kunnskap til forbrukernes beste.

PRIORITERINGER FOR 2001

Den faglige aktiviteten ved SIFO var svært høy i år 2000, og styret ser at en viktig diskusjon fremover blir å finne det riktige aktivitetsnivået og å foreta faglige prioriteringer. En viss konsolidering og prioritering vil være nødvendig, men både styret og ledelsen er enig i at fjorårets suksess med internasjonale prosjekter bør følges opp.

Styret ser bedre muligheter for avsetting av midler til strategisk bruk når SIFO får på plass prinsippet om prosjektrengskaper i år 2001. Denne satsingen gjennomføres for å synliggjøre og ansvarliggjøre den helhetlige oppgaven det innebærer å være prosjektleder. Dette omfatter alt fra faglig og praktisk innhold til økonomisk ansvar. Styret støtter dette arbeidet som et ledd i kvalitetsutviklingen ved instituttet.

FAGLIGE RESULTATER OG SYNLIGGJØRING

SIFO har en betydelig produksjon. Dette synliggjøres gjennom utgitte rapporter og publikasjoner. Spesielt gledelig er det å merke seg den synlighet som instituttet og dets medarbeidere har i mediene. Dette er et godt signal om at SIFO deltar på arenaer som forbrukersamfunnet er opptatt av, og at det arbeidet som SIFO gjør verdsettes av omgivelsene.

Styret registrerer med tilfredshet at SIFO har en faglig integritet, både politisk og i forhold til næringsinteresser. Dette gjør at instituttet står på en tillitsfull og trygg grunn i møte med omverdenen, og sikrer interesse for SIFOs tjenester.

Regnskap

Resultatregnskap

NOTE	DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	2000	1999
	Grunnbevilgning fra BFD	16.933.000	16.560.000
	Andre bevilgninger fra BFD	409.275	0
	Eksterne prosjekter	10.660.885	10.510.301
	Eksterne oppdrag (lab-tester)	1.683.992	1.077.494
	Refusjoner	2.022.577	1.134.480
	Regnskapsmessige periodiseringer	-332.148	0
2,3	Sum driftsinntekter	31.377.581	29.282.275
4	Lønnskostnad	18.515.141	18.616.085
5	Ordinær avskrivning	706.160	507.250
	Annen driftskostnad	10.829.888	9.933.937
	Sum driftskostnader	30.051.189	29.057.272
	Driftsresultat	1.326.392	225.003
	FINANSINNTEKTER OG FINANSKOSTNADER		
	Annen renteinntekt	0	407.469
	Netto finansresultat	0	407.469
	ÅRSRESULTAT	1.326.392	632.472
	OVERFØRINGER	2.000	1.999
	Overført til/fra driftsfond	442.131	210.824
	Overført til investeringsfond	442.131	210.824
	Overført til omstillings- og kompetansefond	442.131	210.824
6	Sum overføringer	1.326.392	632.472

Balanse per 31. desember 2000

NOTE	EIENDELER	2000	1999
	Anleggsmidler		
	Varige driftsmidler		
5	Driftsløsøre, inventar, verktøy, kontormaskiner o.l.	1.134.072	1.073.696
	Sum varige driftsmidler	1.134.072	1.073.696
	Sum anleggsmidler	1.134.072	1.073.696
	Omløpsmidler		
	Fordringer		
	Kundefordringer	3.242.821	4.134.312
	Andre fordringer	114.230	14.049
3	Prosjekter i arbeid	350.064	517.296
	Sum fordringer	3.707.115	4.665.657
	Bankinnskudd og kontanter	8.672.272	7.848.784
	Sum omløpsmidler	12.379.387	12.514.441
	SUM EIENDELER	13.513.459	13.588.137
NOTE	GJELD OG EGENKAPITAL	2000	1999
	Egenkapital		
	Driftsfond	1.185.692	743.561
	Investeringsfond	1.185.692	743.561
	Omstillings- og kompetansefond	1.185.692	743.561
6	Sum egenkapital	3.557.076	2.230.683
	Gjeld		
	Kortsiktig gjeld		
	Leverandørgjeld	4.131.969	6.056.956
	Skyldige offentlige avgifter	389.695	1.187.721
3	Forskningsforpliktelser	1.091.584	1.099.732
	Skyldig lønn og feriepenger	1.760.748	1.801.673
	Annen kortsiktig gjeld	2.582.389	1.211.372
	Sum kortsiktig gjeld	9.956.385	11.357.454
	Sum gjeld	9.956.385	11.357.454
	SUM GJELD OG EGENKAPITAL	13.513.461	13.588.137

Noter til regnskapet 2000

GENERELT

SIFO ble fra 1. januar 1998 etablert som forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, underlagt Barne- og familiedepartementet (BFD). Rammene for SIFOs økonomiforvaltning er gitt i bevilgningsreglementet, med enkelte unntak. Hovedinstruks for økonomiforvaltningen ved SIFO er bygget på Statens økonomireglement. SIFO mottar sin grunnbevilgning via BFD, eksterne prosjektbevilgninger og oppdragsmidler fra offentlige og private oppdragsgivere.

SIFO revideres av Riksrevisjonen.

SIFO har benyttet revisjonsfirmaet Deloitte & Touche som rådgiver ved utarbeidelsen av årsregnskap etter regnskapsprinsippet.

NOTE 1 Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp med utgangspunkt i regnskapsloven av 1998, og er tilpasset denne så langt det passer. I 1998 presenterte SIFO for første gang et regnskap med tilpasning til regnskapsloven. Tidligere har man kun vært pålagt å føre et regnskap etter kontantprinsippet. 1998 var et overgangår i så henseende, og dette vil også gjelde for 2000. Regnskapet er strukturert i samsvar med den nye regnskapslovens krav til oppstilling.

Regnskapsprinsippene som ligger til grunn for regnskapet beskrives nedenfor.

HOVEDREGEL FOR VURDERING OG KLASIFISERING AV EIENDELER OG GJELD

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er tilsvarende kriterier lagt til grunn.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet.

Enkelte poster er vurdert etter andre prinsipper og redegjøres for nedenfor.

BEVILGNINGER

Grunnbevilgning og tilskudd fra BFD er inntektsført i sin helhet. Øvrige prosjektinntekter er resultatført etter opptjening etter tilnærmede metoder. Se nærmere beskrivelser nedenfor.

PROSJEKTER I ARBEID

Årets resultat er justert for verdien av prosjekter i arbeid, dvs. utført, ikke fakturert arbeid pr. 31.12.00. Påløpne timer er vurdert etter beregnet tidsforbruk og beregnede timesatser. Direkte prosjektkostnader er vurdert til anskaffelseskost. Det er tatt hensyn til avtalte budsjettammer og faglig fremdrift. Beløpet er ført opp under kortsiktige fordringer og inntektsført i resultatregnskapet.

FORSKUDD FRA OPPDRAGSGIVERE

Resultatet pr. 31.12.00 er justert for mottatte, øremerkede bevilgninger og prosjekttilskudd som ikke er opptjent pr. 31.12. Posten skyldes hovedsakelig en forskyvning i aktivitet og består av forpliktelser som SIFO har påtatt seg på prosjekter for kommende år. Posten er oppført under kortsiktig gjeld og ført som en inntektsreduksjon i regnskapet.

FORDRINGER

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende. Kundefordringer viser opptjente, fakturerte inntekter som ikke var mottatt pr. 31.12.00.

AKTIVERINGS- OG AVSKRIVNINGSPRINSIPPER

Anleggsmidler med generell nytteverdi som eies av SIFO, aktiveres i instituttets regnskap. Anleggsmidler som forbrukes direkte i prosjekter og finansieres av oppdragsgiver, kostnadsføres ved anskaffelse. Anleggsmidler eiet av SIFO er aktivert der anskaffelsesverdien pr selvstendig fungerende enhet er kr 15000 eller høyere inkl.mva. Ved etablering av åpningsbalansen er antatt bokført restverdi lagt til grunn.

Avskrivninger skjer lineært etter følgende prinsipper:

Levetid	Avskrivningssats
1. Maskiner, instrumenter, apparater o.l. 5 år	20 %
2. Inventarer kontorer 6-7 år	15 %
3. EDB-utstyr 3 år	33 %

SAMMENLIGNBARE TALL

Sammenligningstallene i balansen er omarbeidet i henhold til de nye prinsippene. Resultatregnskapet er i samsvar med ny regnskapslov.

Departementet og forskningsråd forutsetter at SIFO følger samme opplegg for årsrapportering som de fristilte forskningsinstituttene (stiftelser og aksjeselskap), dvs. avgir årsberetning i henhold til krav gitt i regnskapsloven. Den formelle beretning forutsettes supplert med en mer detaljert redegjørelse for både forsknings- og forvaltningsvirksomheten.

NOTE 2 Driftsinntekter

2000

Pr inntektskilde:

Offentlig støtte	17.342.275
Eksterne prosjekt	12.344.877
Refusjon av kostnader og periodisering	1.690.429

Sum	31.377.581
------------	-------------------

Pr geografisk marked:

Norge	29.183.214
Utland	2.194.367

Sum	31.377.581
------------	-------------------

NOTE 3 Prosjekter

2000

Inntektsført på igangværende prosjekter	12.344.877
Opptjent ikke fakturert inntekt på prosjekter i arbeid	350.064
Forskuddsfakturert produksjon (prosjektforpliktelser)	1.091.584

NOTE 4 Lønnskostnad, antall ansatte og godtgjørelser

Lønnskostnad

2000

Lønn	16.054.097
Folketrygdavgift	2.154.642
Avsatt ikke trukket Folketrygdavgift 1998	-705.410
Arbeidsgiverandel Statens Pensjonskasse	1.011.812

Sum	18.515.141
------------	-------------------

Gjennomsnittlig antall ansatte	56
--------------------------------	----

Antall ansatte er regnet ut fra gjennomsnittet av antall ansatte ved begynnelsen og slutten av regnskapsåret.

Godtgjørelser

Direktør mottar lønn på kr 490 000,-

Det er betalt godtgjørelse til styret på kr 45315,-

REVISOR

SIFO revideres av Riksrevisjonen.

NOTE 5 Varige driftsmidler

Varige driftsmidler er ført i balansen til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte avskrivninger. Varige driftsmidler avskrives lineært over driftsmidlets antatte økonomiske levetid.

	Inventar	Instrument	EDB	Sum
Anskaffelseskost 1.1.00	330.268	286.363	1.365.862	1.982.493
Tilgang kjøpte driftsmidler	45.341	98.327	622.866	766.534
Avgang	0	0	0	0
Anskaffelseskost pr.31.12.00	375.609	384.690	1.988.728	2.749.027
Akkumulerte avskrivninger 31.12.00	122.885	178.249	1.313.823	1.614.957
Bokført verdi pr. 31.12.00	252.724	206.441	674.905	1.134.070
Årets avskrivninger	51.907	74.363	579.890	706.160
Økonomisk levetid	6 - 7 år	5 år	3 år	
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	

SIFOs bygningsmasse eies av Entra Eiendom AS. SIFO betaler husleie og vedlikeholdskostnader til Entra Eiendom AS

NOTE 6 Egenkapital

	Driftsfond	Invest.- fond	Omst.- og komp.fond
Egenkapital 1.januar 2000	743.561	743.561	743.561
Årets endring i egenkapital:			
Årets resultat	442.131	442.131	442.131
Egenkapital 31.desember 2000	1.185.692	1.185.692	1.185.692

Ingeborg Astrid Kleppe
Styreleder

Øyvind Lorentsen
Nestleder

Unni Kjærnes

Gry Nergård

Atle Ørbeck-Sørheim

Arne Dulsrud

Per Anders Stalheim

Anne Marit Hovstad

Håkon Lorentzen

Dette er SIFO

SIFO er et uavhengig, faglig senter for forskning, testvirksomhet og utredning som frambringer, forvalter og formidler kunnskap til nytte for forbrukerne.

I 2000 hadde SIFO til sammen 58 ansatte. Den faglige staben er sammensatt av forskere og annet høyt kvalifisert fagpersonell innen samfunnsvitenskap og naturvitenskap. Antall fast ansatte forskere er 17, hvorav 5 har doktorgrad, 1 har professorkompetanse (forsker 1183), 3 har forsker I-kompetanse, og 8 har forsker II-kompetanse.

HOVEDMÅL

- kunnskap om forbrukerne
- kunnskap om produktene
- kunnskap om markedene
- kunnskap om forbrukspolitikken

VIRKSOMHETSIDÉ:

Kompetansesenter til nytte for forbrukerne

SIFO er det eneste institutt i Norge som utelukkende arbeider med forbruksforskning og -testing, og har følgelig et ansvar for utvikling av kompetanse på området. Instituttets hovedarbeidsområder er forbruk og miljø, varer og tjenester, mat, distribusjon og forbrukerøkonomi. Forbruker-institusjonene og Barne- og familie-departementet er viktige brukermiljøer for SIFO. Andre brukere er myndighetene, forsknings- og fagmiljøer og ulike bransjer, nordiske forbruker-myndigheter og politikere. Det arbeides systematisk for å bedre kontakten med disse miljøene, bl.a. gjennom utstrakt forskningssamarbeid, seminarer og undervisning.

NORDISK OG INTERNASJONALT SAMARBEID

På nordisk plan deltar vi i flere samarbeidsprosjekter, hovedsakelig i regi av Nordisk Ministerråd, bl.a. gjennom EK-Konsument (Ämbetsmannskomiteén för konsumentfrågor).

På europeisk plan er SIFO involvert i flere samarbeidsprosjekter innen Den europeiske unionens rammeprogrammer for forbruk og forbrukspolitik. SIFO deltar også aktivt i europeisk og internasjonalt standardiseringsarbeid.

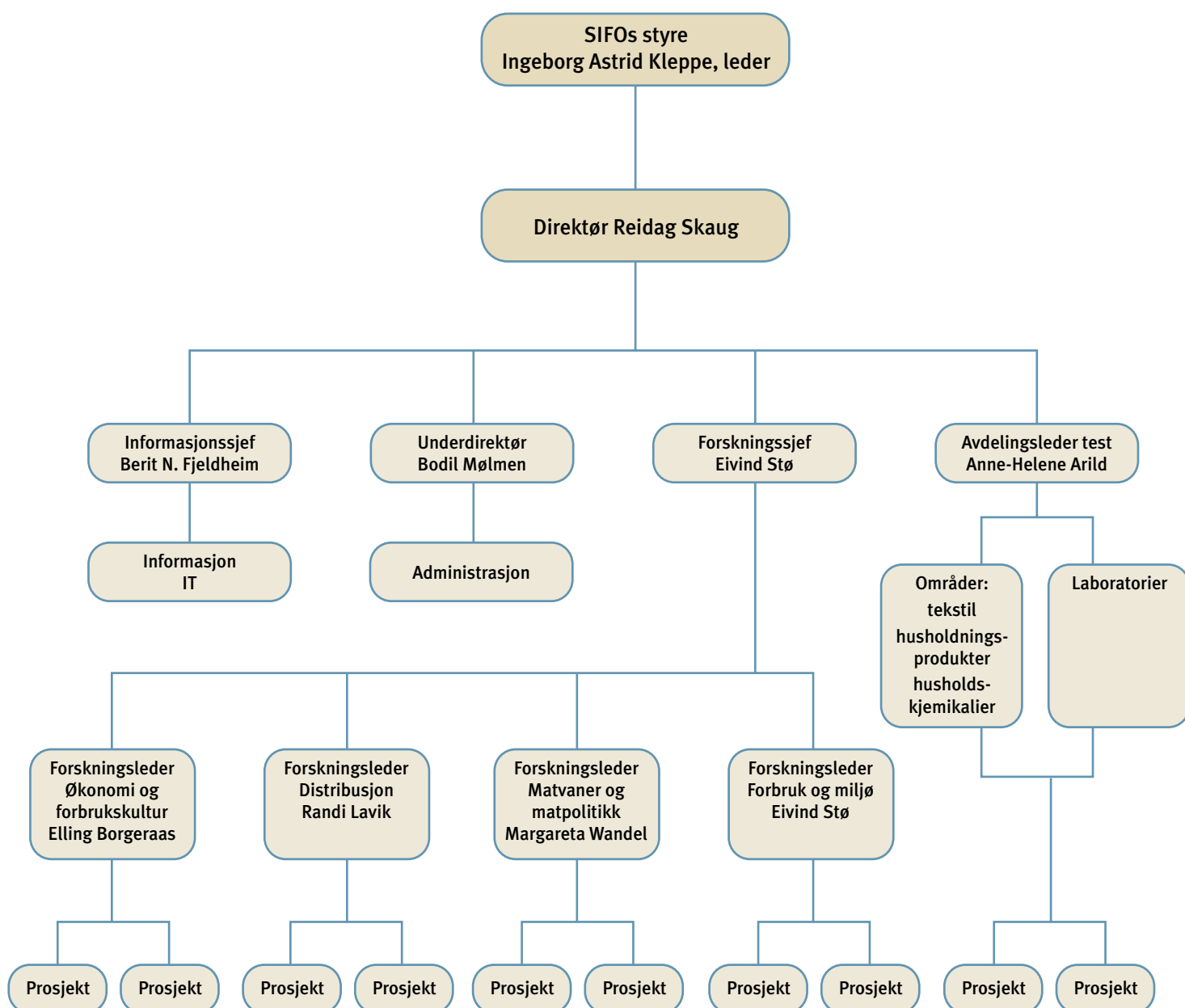
SIFOS INFORMASJONSVIRKSOMHET

SIFO er et anvendt forskningsinstitutt, og legger derfor stor vekt på formidling av egne forskningsresultater til aktuelle brukergrupper som bl.a. andre forskningsmiljøer, myndigheter, produsenter og videreformidlere. Resultatene presenteres i SIFOs ulike rapportserier. Stoffet publiseres også i nasjonale og internasjonale tidsskrifter og på våre internetsider.

LANGTIDSPLAN

SIFOs rullerende langtidsplan trekker opp hovedlinjene i virksomheten for perioden 2000–2003. Langtidsplanen bygger på de samme tematiske og faglige hovedområder som i dag. Det finnes imidlertid forslag til nye temaer og angrepsvinkler. Det er derfor mulig å ta høyde for økonomiske og politiske endringer i planperioden.

Organisasjonskart

Område 1

Kunnskap om forbrukerne

Ved å sette et forskningsmessig fokus på forbrukerne, kan SIFO etablere nye kunnskaper om samtidens faktiske forbruk og hvilke verdier som bidrar til å forme forbruket. Forbrukerforskningen har dermed et dobbelt siktemål: Den søker på den ene siden å beskrive forbrukernes atferd, og på den andre siden å kartlegge og fortolke forbrukernes holdninger og verdier. Disse forskningsresultatene vil i tillegg ofte settes inn i større, samfunnsmessige rammer. Slik kan forbrukerforskningen belyse forbrukets sosiale, kulturelle, politiske og økonomiske betydning.

Kunnskapen om forbrukerne springer ut av humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning. I tråd med en slik tverrvitenskapelig plattform, kombinerer en rekke av forskningsprosjektene kvantitative og kvalitative metoder, der datagrunnlaget består av statistisk materiale, personlige intervjuer og fokusgrupper.

I 2000 var forskningen på forbrukerområdet knyttet til temaer innen forbrukerøkonomi og levekår, mat og matvaner, miljø og forbruk, reklame og kommersialisering, samt generell forbruksutvikling. Av disse var forskning om mat, kommersialisering og forbrukerøkonomi særlig fremtredende. I flere forskningsprosjekter var temaene også overlappende, blant annet i forskningen om ungdommers måltider og ungdommens forhold til penger og kjøpepress.

FORBRUKERNE OG MATEN

Rapporten *Det norske måltidsmonsteret – ideal og praksis* av Annechen Bugge og Runar Døving ble viet stor offentlig

oppmerksomhet da den kom i mai.

Rapporten tok utgangspunkt i en rekke myter om det norske måltidsmonsteret, blant annet at ferdigmaten erstatter tradisjonelle måltider, at utemåltidet erstatter hjemmemåltidet, og at folk har så dårlig tid at de ikke rekker å spise «ordentlige» måltider. Ved å analysere måltidsdiskurser og måltidsvaner fant Bugge og Døving at innholdet i mytene har lite med virkeligheten å gjøre. De finner tvert imot at det er lite dagligdags å spise på kafé eller restaurant, og at dette er noe mange gjør kun en gang i blant. Selv om måltidsvanene endres, har ikke disse endringene et så dramatisk og entydig preg som de vanlige forestillingene gir uttrykk av. Forfatterne konkluderer derfor med at måltidene som sosial, moralsk og familiær institusjon står sterkt i Norge, og at de sannsynlig aldri har stått sterkere.

I *Ungdommers måltider*. En studie av livssituasjon, mat og kjønn av Maria A. Guzman, Ellen Bjørkum og Unni Kjærnes er en kvalitativ undersøkelse av ungdommers spisevaner. Rapporten viser at ungdommen opprettholder et tradisjonelt syn på hva som er god, sunn og «ordentlig» mat: De unges idealmåltid foregår i hjemmet, i fellesskap, og består av kjøtt eller fisk med poteter, grønnsaker og saus. Ungdommen selv har ikke alltid anledning til å proritere eller oppfylle egne idealer, og spiser ofte det de selv betegner som «lettvin» mat. Dette er i stor grad knyttet til ungdommens spesielle livssituasjon med liten tid, dårlig råd og alenetilværelse, og bør derfor ikke resultere i moralisering over ungdom-

mens dårlige matvaner. De unge går ofte over til «ordentlig» mat når denne livssituasjonen endres, og spesielt viktig i så måte er overgangen til å inngå i et parforhold.

BARN, FORBRUK OG KOMMERSIALISERING

Flere av prosjektene om reklame og kommersialisering var direkte knyttet til barns og ungdommers kommersielle hverdag.

Ingrid Kjørstads rapport *Barn og Internett-reklame* tok for seg barns holdninger til og kunnskaper om reklame på internett. Rapporten viser at en følge av den kommersielle utviklingen på internett, er at det vokser fram reklameformer som visker ut skillelinjene mellom reklame og annet innhold som informasjon og underholdning. Dette gjør det vanskeligere for barn å kjenne igjen reklamen og avsenderens kommersielle motiver når de er på nettet. Barna har imidlertid få problemer med å gjenkjenne den kommersielle hensikten bak internett-reklame som benytter tradisjonelle virkemidler.

Anita Lynne ga i sin rapport *Nyanse-nes makt. En studie av ungdom, identitet og klær* et innblikk i hvordan klesstiler og forbruk av klær er med på å signalisere identitetstilknytning blant de unge i Oslo. I intervjuer og via spørreskjemaer svarte ungdommer på to videregående skoler øst og vest i Oslo på spørsmål om kleskoder, merkebevissthet og forbruk. Rapporten viser at flere av ungdomsstilene er mindre knyttet til bosted enn til livsstil, kjønnsidentitet, politisk engasjement og musikkpreferanser. Blant disse er «skatere», «berter», «freakere» og

Prosjekter område 1 2000

- Forbrukernes situasjon ved innføring og ibruktaking av elektronisk betalingsformidling i detaljhandelen (EFTPOS)
- SIFOs standardbudsjett for forbruksutgifter – vedlikehold og oppfølging
- Hva koster det å ha barn?
- En matdag i Norden – en komparativ undersøkelse av det moderne hverdagslivets matvaner
- Gjelds- og betalingsproblemer som et samfunnsproblem
- Matvaner i endring - kvalitativ tilnærming
- Slutføring av SIFO-modellen ERG
- Bærekraftig forbruk, forbrukernes oppfatninger og atferd i forhold til miljø - en kvalitativ analyse
- Ungdoms matvaner – forbruk, holdninger, kunnskap og kunnskapsdannelse
- «The Dualism of Consumption and Consumer Society»
- Utvikling av sosialtjenesten i Fredrikstad kommune
- Nyansenes makt – merkeklærs betydning for ungdom
- Matvaner og tverrkulturell kommunikasjon i forebyggende øyemed
- Merking av matvarer – sårbare grupper
- Er måltidet i oppløsning? En studie av måltidenes betydning i dagens Norge
- Hvem drikker hva, når – og til hva?
- Utredning om tiltak for å lette det kommersielle presset mot barn og unge
- Hurtigstatistikk – videreutvikling
- Levekår under gjeldsordning
- Miljøinformasjon i hverdagslivet
- Standardbudsjett 2000 – videreutvikling og nye anvendelser
- The involvement of stakeholders to develop and implement tools for sustainable households in the city of tomorrow
- Menn, yrkesgruppe og helselevsstil
- Kjøtt, holdninger og endring 2000
- Forbrukerpolitiske konsekvenser av kredittscoringssystemer
- Publikumsundersøkelse vedrørende helse- og miljøfarlige kjemikalieprodukter
- Publikumsundersøkelse vedrørende kjøp og bruk av elektriske apparater
- Youth, consumption and environment

«småfreakere». Lynne viser at de unge besitter høy kompetanse om klærnes meningsinnhold. Små nyanser i klesveien, for eksempel en lue for mye eller for lite, kan være med på å endre hele klesstilens meningsinnhold og dermed klesstilens identitetsforankring.

I 1999 satte regjeringen ned et utvalg for å utrede kommersialisering og kjøpepress mot barn og unge. Utvalgets mandat var: «Regjeringens mål er å redusere det kommersielle presset på barn og unge og bevisstgjøre dem slik at de blir bedre i stand til å møte den kommersielle påvirkning som de utsettes for. Utvalget skal foreslå tiltak og virkemidler for å nå dette målet». Med dette mandatet fikk utvalget en banebrytende oppgave, siden det ikke tidligere er gjort lignende utredninger i europeisk sammenheng.

Gjennom hele 2000 var SIFOs Ragnhild Brusdal sekretær for utvalget, som ble ledet av Geir Magnus Nyborg. I forbindelse med dette arbeidet produserte hun også to SIFO-notater for å gi utvalget større kunnskaper om hvordan barn og foreldre opplever problemer knyttet til kommersialisering. Notatene bygde på samtaler med henholdsvis foreldre og barn og ungdom om forbruk, økonomi, kjøpepress og reklame.

FORBRUKERØKONOMI

Innenfor temaet forbrukerøkonomi ble det satt i gang tiltak for å videreutvikle SIFOs standardbudsjett for forbruksutgifter. Siden lanseringen i 1987 har standardbudsjettet vært gjenstand for omfattende bruk, både av offentlige etater, nærings-

livet og privatpersoner. Dette viser behovet for et slikt budsjett, men gjør det også nødvendig å videreutvikle budsjettet slik at bruken blir mer i tråd med morgendagens forbruksmønstre. Videreutviklingen tar sikte på en omfattende oppdatering av budsjettets empiriske grunnlagsmateriale, og å undersøke nye anvendelser.

En rapport som fikk mye oppmerksomhet ved utgivelsen i juni, var *Gjeldsordningenes økonomiske innhold* av Per Arne Tuft og Christian Poppe. Rapporten viste av 17 prosent av gjeldsordningene blir begjært endret underveis i gjeldsordningsperioden, som oftest av skyldneren selv. Dette tyder på at det økonomiske regimet som gjeldsordningene medfører for husholdningene er i tøffeste laget for mange, og at det i liten grad er bygget inn buffere mot endringer i søkerens livssituasjon.

FORBRUK OG MILJØVERN

Miljøvernets sentrale plass i SIFOs forskning kommer også til syne på dette området. I *Miljøvernets plass i hverdagslivet. Intervjuer med utvalgte forbrukere*, viser Nina Methi at forbrukere som tenker miljø, konsentrerer seg mer om kildesortering enn om å kjøpe miljøvennlige produkter. Selv om forbrukerne har muligheten til å praktisere et mer bærekraftig forbruk med miljømerkene Svanen, Debio og Bra miljøval, er disse langt mindre kjent enn kildesorteringen. Methi konkluderer derfor at forbrukerne trenger bedre informasjon om forholdet mellom forbruk og miljøkonsekvenser, og at utvalget av miljøvennlige varer bør utvides.

Område 2

Kunnskap om produktene

Både tjenesteytere, produsenter og forbrukere ønsker tjenester og varer av høy kvalitet. Innenfor *Område 2: Kunnskap om produktene* tar SIFO sikte på å ivareta disse ønskene gjennom tjenesteanalyser og vurderinger av varers bruks-, miljø- og sikkerhetsegenskaper. Dette arbeidet innebærer identifisering av forbrukerproblemer, behov, utvikling av metoder samt gjennomføring av tester og vurderinger. Målet er å frambringe kunnskaper om hvordan forbrukernes behov kan bli og blir ivarettatt. Prosjekter innen dette feltet utføres på både SIFOs og oppdragsgiveres initiativ. Blant oppdragsgiverne finnes myndigheter, interesseorganisasjoner og medier, samt næringslivet, representert ved produsenter, importører og forhandlere.

Kunnskapen på området «produkter» frambringes gjennom både samfunnsvitenskapelige og naturvitenskapelige tilnærminger. Tjenesteforskningen er i hovedsak basert på samfunnsvitenskapelige metoder og innhenter data ved hjelp av intervjuer, spørreundersøkelser og dokumentanalyser. Utredning og forskning på varer er mer basert på humanistiske og naturvitenskapelige metoder.

En del av arbeidet knyttet til tester og vurderinger av varer innebærer nært samarbeid med næringslivet i produktutviklingsfasen. SIFOs rolle i dette arbeidet er å bidra med kunnskap som sikrer gode bruksegenskaper for bruker av varen. Fordi man i en slik utviklingsfase arbeider med ikke-ferdige varer, blir ikke disse undersøkelsene offentliggjort i egne testrapporter. Stadig flere på produsent- og importsiden verdsetter slike vurderinger.

Av de prosjektene som ble gjennom-

ført i 2000 innen området «produkter», ble hovedtyngden gjennomført av forskere og fagpersonale ved SIFOs testavdeling på områdene husholdsprodukter, husholdskjemikalier og tekstiler.

SIFOs testfaglige ekspertise har også medført at de fra tid til annen bistår redaksjoner i forbrukerspørsmål innen de nevnte temaområdene. Dette demonstrerer at SIFO har en testfaglig kompetanse som er viktig for journalister og forbrukerredaksjoner i ulike medier.

TEKSTILER: REPARASJONER OG TESTER

Reparasjoner og omsøm av klær synes å være mindre utbredt i dag enn tidligere. I arbeidsrapporten *Fra eggvन्दte laken til festlig lapp på baken* tok Ingun Grimstad Klepp for seg hvordan teknikkene for å økonomisere med tekstiler endret seg i perioden 1900–2000. Rapporten gir innsyn i en svært lite påaktet del av vår tekstiltradisjon. Enkelte av teknikkene er i dag rene kuriosa, som eggvन्दte laken eller badedrakter sydd av utslitte ullstrømper. Andre teknikker kan fortsatt gi inspirasjon, estetisk eller i forhold til et mer bærekraftig tekstilforbruk.

SIFO testet fleece og regntøy for barn i et fellesoppdrag for «TV2 hjelper deg» / «Foreldre og barn». I testene ble plaggene testet for sentrale bruksegenskaper og slitestyrke i forhold til blant annet krymping, nopping, elastisitet, vanntetthet og brannsikkerhet.

HUSHOLDSPRODUKTER OG HUSHOLDSKJEMIKALIER

Hvor jevnt steker ovnen? Hvor lang tid tar

det før ovnen er klar til bruk? Hvor mye strøm bruker den? Hva skjer når det koker over på koketoppen? Dette er noen av spørsmålene SIFOs komfyrtester gir svar på. I 2000 testet SIFO en lang rekke frittstående komfyrer og innbyggingskomfyrer på oppdrag fra Forbrukerrapporten. Testene viste at stekejevnheten i enkle komfyrer kan være like gode eller bedre enn i avanserte ovner. De viste også at overflatetemperaturen kan være både ubehagelig og farlig varm på noen av komfyrene.

Siden 1997 har SIFO utført kontrollmåling av energimerking på husholdningsprodukter på oppdrag fra Nemko, som har prosjektansvaret for NVEs energimerkeordning. I 2000 ble vaskemaskiner, oppvaskmaskiner, tørketromler og kombinerte vaske-/tørkemaskiner testet for blant annet energi- og vannforbruk. Ved siden av de faktiske opplysningene SIFO og oppdragsgiveren får gjennom kontrollen av merkingen, blir den løpende kontakten med produsenter og importører satt i system.

Over to dager i mars 2000 arrangerte SIFO seminar og workshop for fagfolk innen bransjene for vaskemaskiner og tekstilvaskemidler. Ved å samle fagfolk fra forskjellige miljøer, klarte SIFO å skape et spennende møte, ettersom de ulike fagpersonene hadde vidt forskjellig innfallsvinkel til det samme temaet. Hensikten med arrangementet var å bringe de to bransjene sammen «på nøytral grunn» for å inspirere til samarbeid og kommunikasjon mellom bransjene, og å belyse felles problemstillinger. En egen rapport med seminarinnleggene, ble senere publisert i SIFOs notatserie.

Prosjekter område 2 2000

- Hår som dose mål for eksponering av stekemutagener
- Tilpasning mellom tjenestetilbud og -behov på barnehagesektoren
- Produktlevetid og naturmiljø. Forbruk av varige forbruksgoder
- Håndterbarhet – hjemme-elektronikkprodukter
- Resirkulering av matsystemet - Strategisk Instituttprogram
- Skylleeffekt av vaskemaskiner
- Seminar og workshop med produsenter
- Kontroll av energimerking på oppdrag fra NEMKO
- Svanemerking; funksjonstester for div. produsenter/importører
- Evaluering og validering av testmetode for måling av støy fra leketøy
- Stil og mote eller slitt og shabby? En undersøkelse av årsakene til avhending av klær sett i forhold til den enkeltes klesvaner
- Lysinitierte radikalreaksjoner i møbelstoffer. Endring av mekaniske egenskaper
- Store barneleker – Ringtest av metode
- Teknikker for å økonomisere med tekstiler
- Paraplyprosjekt Ull
- Gjenoppsett av akkreditering
- Oppdrag for det private næringsliv – tester og produktvurderinger
- Developing Effective and Efficient Product Information (DEEP)
- Tester og konsulentoppdrag for Forbrukerrådet/Forbrukerrapporten
- Risikovurderinger av overflatetemperaturer
- Fra rent til nyvasket

Område 3

Kunnskap om markedene

Produsentene, distribusjonskanalene, detaljhandelen og andre markedsaktører er sterkt delaktige i utformingen av de nasjonale og internasjonale forbruksmønstrene. Å øke kunnskapen om markedene gjennom kartlegging og analyser er derfor en helt sentral oppgave for SIFO. Ved å kombinere økonomiske og samfunnsvitenskapelige forskningsmetoder, setter SIFO fokus på institusjonelle, økonomiske og maktmessige markedsdimensjoner.

En allmenn markedsutvikling har vært at stadig færre aktører kontrollerer stadig mer av markedet. Denne konsentrasjonen av markedsrett byr på nye utfordringer for SIFO, som må videreutvikle teoretisk og empirisk kunnskap for å gi fullgode analyser. For SIFO er det spesielt viktig å undersøke hvordan disse endringene påvirker forbrukernes handlinger, holdninger og innflytelsesmuligheter.

En annen markant markedsendring de senere årene er at internettets utbredelse har medført en framvekst av nye

forbruksområder og markeder. Et viktig innsatsområde for SIFOs markedsforskning er å analysere hvordan e-handelens utvikling og internettbaserte tjenester påvirker forbrukernes atferd.

I 2000 var den mest fremtredende delen av forskningen på markedsområdet knyttet til produsenter, distributører og forhandlere av matvarer. Det ble gjort prisundersøkelser av grensehandelsvarer, av meierivarer, og sammenligninger av prisene i dagligvarekjedene. Samtlige undersøkelser ble gjenstand for stor offentlig oppmerksomhet, og de medførte at SIFO konsoliderte sin posisjon som en vesentlig premissleverandør for forskningen på området.

GRENSEHANDEL

Det er betydelige prisvariasjoner mellom Norge og Sverige, og den interne prisvariasjonen er større i Sverige enn den er i Norge. Dette var hovedkonklusjonen i SIFO-rapporten *Sammenlignende prisundersøkelse av utvalgte grensehandelsvarer* av Randi Lavik og Arne Dulrud. Ved å kartlegge matvareprisene ved grensen og i sentrale strøk i begge land, avdekket rapporten at de svenske grensehandelsvarene ligger på et langt lavere prisnivå enn matvarer i det sentrale Gøteborgsområdet. Den største prisvariasjonen oppstår likevel i sammenligningen av norske og svenske grensehandelsvarer. Rapporten indikerer dermed at det er en offensiv svensk priskonkurranse i grenseområdene, og at det ikke gjøres selektive tiltak fra norsk side for å tilpasse seg denne utfordringen.

MEIERIVARER

Prisandelene for produksjon og distribusjon av meieriprodukter har vært forbausende stabile de siste to tiårene. Trass i et stort fokus på effektivisering og rasjonalisering, var prisandelene omtrent de samme i 1983 som de var i 1999. Dette viste Marit M. Strand og Elin A. Aas' undersøkelse av prisandelene for produksjon, distribusjon og salg av meieriprodukter. Undersøkelsen brakte flere oppsiktsvekkende funn: Dagligvarehandelen, det leddet som kanskje har fokusert mest på sammenhengen mellom effektivisering og prisnivå, har faktisk hatt en liten økning i prispåslaget gjennom perioden som helhet. Heller ikke Tine Norske Meierier, som i samme periode har gjennomgått en omfattende rasjonaliseringsprosess, kan vise til noen nedgang i sine prispåslag – deres andeler er uendret. I tillegg har det heller ikke vært noen nedgang i produsentenes andeler, slik tilfellet er i en rekke andre europeiske land.

I september og oktober gjennomførte SIFO og Konkurransetilsynet omfattende undersøkelser av priser i dagligvaremarkedet. Undersøkelsene viste at det er betydelige prisforskjeller mellom matvarekjedene. For de landsomfattende kjedene som var med i undersøkelsen var forskjellen mellom billigste og dyreste på 16 prosent. Den billigste dagligvarehandelen var ikke en kjede, men Smart Club. Av kjedene var det Rema 1000 som var billigst, med Prix, Kiwi og Rimi som henholdsvis

Prosjekter område 3 2000

- Kjedemakt, internasjonalisering og endrete forbrukervalg
- Kostvaner i etablerende hushold i lys av deregulering og handelskjedenes økte markedsrett. Mat og morskap. Hverdagslige forestillinger om barn, mat og helse
- Forbrukerinformasjon og prisdannelse i matvaremarkedet
- Mat og miljø: Forbrukerholdninger og utfordringer for lokal produksjon og nasjonal distribusjon av økologiske utfordringer
- Ungdom og kjøpepress
- Ansatte i varehandelen
- Maktforskyvning i matvaremarkedet - mat, marked, makt og mangfold
- Offentlig servering av mat - del 1: Matkultur i norsk reiselivsbransje; del 2: Utespising – kjøp av tid
- Marginundersøkelser for matvarer
- Alminneliggjøring av nettbaserte reiselivstjenester: informasjon og booking
- Strukturelle endringer i varehandelen og endringer i forbrukeratferd og holdninger
- Bærekraftig forbruk hos unge
- Fiskens distribusjon
- Bærekraftige matvaresystemer – økologisk produksjon og forbruk i et regionalt perspektiv
- Dagligvarer over internett i Norden
- Metode for sammenlignende prisundersøkelser av utvalgte varer
- Symbolsk forbruk og identitetsarbeid i overgang fra barn til ungdom
- Utbud av livsmedel i Norden
- Samtykkebasert markedsføring av reiselivstjenester med fokus på forbrukernes tillit
- Handel av reiserelaterte varer og tjenester på internett med fokus på forretningsreiser - et forprosjekt
- Samarbeid med Konkurransetilsynet om prisundersøkelse i dagligvaremarkedet

nummer to, tre og fire. At Rimi ikke kom høyere opp på listen, var en av grunnene til at rapporten fikk en omfattende mediedekning, ettersom både mediene og Forbrukerombudet begynte å stille kritiske spørsmål til Rimi-kjedens eksplisitte egenprofilering som en billig-kjede.

REISEBESTILLINGER PÅ INTERNETT

Med en stadig økning i både reising og internettbruk, har reiseforholdere et godt utgangspunkt for å satse på salg av feriereiser på internett. Men da må tjenestene gjennomgå omfattende forbedringer, viste en studie gjort av Anita Borch. Utgangspunktet for undersøkelsen var hvordan vanlige forbrukere opplever

reiseforholdernes nettsjenester. Et utvalg hushold fikk i oppgave å bestille to reiser til «Syden», hvorav en reise skulle foretas innen to uker. De skulle deretter avbestille én reise og klage på en annen. Resultatet var heller nedslående: Ingen hushold greide samtlige oppgaver på samtlige nettssteder. Deltakerne i undersøkelsen hevdet alle i løpet av testen at de under normale omstendigheter ville ha forlatt reiseforholdernes nettssteder til fordel for andre nettssteder eller kanaler, helst telefon, ettersom internettjenestene opplevdes som uoversiktlige, tungvinte og tidkrevende. Borchs hovedkonklusjon var derfor at reiseforholdernes nettssteder har et klart forbedringspotensial.

Område 4

Kunnskap om forbrukspolitikken

Forbrukspolitikken setter rammene for forbrukernes, markedsaktørenes og den offentlige forvaltningens handlingsrom. Forskningen på *Område 4: Kunnskap om forbrukspolitikken* tar sikte på å kartlegge forbrukspolitikken og dens betydning for ulike samfunnsaktører. Et hovedsiktemål er at disse kunnskapene kan forbedre grunnlaget for beslutninger som fattes på det politiske forbruksområdet, slik at blant annet de lover og regelverk som skal ivareta forbrukernes interesser virker etter sin hensikt. Forskningen utføres i første rekke ved bruk av samfunnsvitenskapelige metoder, men den trekker også veksler på SIFOs naturvitenskapelige fagkompetanse.

Forbrukerne er en svakt organisert gruppe, i motsetning til aktører innen næringsliv og offentlig forvaltning. Viktige forskningsspørsmål på området er relatert til hvordan den politiske konteksten innvirker på forbrukernes muligheter til å fremme sine interesser i markedet.

I 2000 var det miljøpolitikk, offentlige tjenester og forbrukersikkerhet som utgjorde kjernen i forskningsaktivitetene på området.

MATSIKKERHET I KUGALSKAPENS TID

Fravær eller forekomst av matskandaler er avgjørende for forbrukernes tillit til mat i ulike nasjoner, men tradisjonelle variabler som kjønn og alder har også innvirkning. Dette var et av funnene i *Tillit til mat i kugalskapens tid*, Lisbet Bergs rapport om forbrukertillit og matsikkerhet i Europa. Datamaterialet som rapporten bygde på var tredelt, innsamlet kort tid etter dioksinskandalen i Belgia høsten 1999. Først ble norske forbrukeres holdninger ble sammenlignet med holdninger i 15 andre europeiske land på to indekser over forbrukertillit. Deretter sammenlignet Berg vurderinger av matsikkerheten i Norge, England og Belgia, og til slutt analyserte hun holdninger, handlinger og preferanser blant ulike grupperinger av forbrukere i Norge.

I rapporten innføres det en tillits-typologi som skiller mellom ulike måter å forholde seg til matsikkerhet på. Med utgangspunkt i dimensjonene positiv og negativ tillit, og bevisst og ubevisst tillit, identifiserte Berg fire ulike tillitstyper:

- Ureflektert tillit: Kjenner tegner naive og tillitsfulle forbrukere, som tenker lite eller ikke over om maten er trygg eller ikke.
- Reflektert tillit: Kjenner tegner fornuftige forbrukere, som følger fornuftige forholdsregler for å føle seg trygge på at maten de spiser er ufarlig.
- Reflektert mistillit: Utøves av skeptiske forbrukere, som er kritiske og forsiktige i sin omgang med mat.

- Fortrengt mistillit: Beskriver likegyldige forbrukere, som ikke orker å forholde seg til sin egen oppfatning om at maten er usikker og velger å ignorere faren.

Berg finner at norske forbrukeres tillit til mat og matsikkerhet ligger i et europeisk toppskikt. Sammen med finske, svenske, spanske og italienske forbrukere, plasserer norske forbrukere seg blant dem som i størst grad føler seg trygge på at maten de spiser er ufarlig. De norske forbrukerne utmerker seg også med stor tillit til offentlige myndigheters håndtering av matsikkerheten. Denne myndighetstilliten skiller nordmenn fra innbyggere i England og Belgia, hvor tilliten til myndighetene er lav. Når det gjelder tillit til aktørene på det kommersielle matmarkedet, er tilliten lav i alle de tre landene.

MILJØPOLITIKK OG FORBRUKERNES ROLLE

I 2000 ble det publisert to rapporter under prosjektet *Forbrukernes rolle i miljøpolitiske suksesser*. Gunnar Vittersø behandlet forbrukernes rolle i lanseringen av økologisk melk, mens Harald Throne-Holst tok for seg rollen de hadde i utfasingen av blyholdig bensin.

Vittersø slår fast at manglende tilrettelegging gjør at økologisk melk i liten grad framstår som et reelt alternativ for forbrukerne. Den lave omsetningen av økomelk skyldes mangelfull markedsføring og distribusjon, høyere pris og liten eksponering i dagligvarebutikkene og i media – ikke at den er uønsket av for-

brukerne. Verken myndigheter eller forbrukerinteresser har i særlig grad vært med på å legge premisser for lanseringen av økamelka. At økologisk landbruk i liten grad har vært tema i opinionen eller blant velgerne, reflekteres i liten interesse for økologisk melk og mat i media, og lav oppmerksomhet blant politikerne på Stortinget. Det har også hatt stor betydning at myndighetene har overlatt ansvaret til aktører som i utgangspunktet ikke har hatt noen egeninteresse eller sett noen fordeler ved å utvikle markedet for økologisk mat.

Throne-Holsts rapport viser at innføringen av blyfri bensin i Norge har vært en suksess, selv om det tok lang tid. Fra en topp på over 700 tonn per år i 1979,

er utslippene av bly i dag helt borte - i dag er all bensin som selges fra norske bensinstasjoner blyfri. Fra innføringen i 1985 tok det lang tid før de blyfrie variantene var tilgjengelige over hele landet, og det var først i 1993 at blyet i super 98 oktanol fikk en fullgod erstatning. Det tok deretter enda noen år før den politisk styrte avgiftsdifferensieringen i favør av blyfri bensin ble stor nok til at blyet ble helt fjernet. Verken oljeindustri, miljøvernorganisasjoner eller forbrukere var pådrivere for å følge opp de politiske vedtakene. Throne-Holsts undersøkelse viser slik at miljøproblemenes løses best i et forpliktende samspill mellom forbrukere, organisasjoner, næringsliv og myndigheter.

Prosjekter område 4 2000

- Forbrukernes rolle i miljøpolitiske suksesser
- Forbrukertrygghet og tillit i et komparativt perspektiv
- Barn og kjemikalier
- Offentlig håndtering av risiko ved mat
- Standardisering
- Regionalpolitiske og forbrukerpolitiske utfordringer knyttet til standardisering av tjenester
- Evaluering av standardiseringsarbeidet - et forprosjekt

Publikasjoner 2000

PUBLIKASJONER OMRÅDE 1 2000

- Annechen Bugge og Runar Døving: Det norske måltidsmønsteret – ideal og praksis. Rapport nr. 2
- Per Arne Tufte og Christian Poppe: Gjeldsordningenes økonomiske innhold. Rapport nr. 3
- Anita Lynne: Nyansenes makt – en studie av ungdom, identitet og klær. Rapport nr. 4
- Maria A. Guzmán, Ellen Bjørkum og Unni Kjærnes: Ungdommers måltider. En studie av livssituasjon, mat og kjønn. Rapport nr. 6
- Ingrid Kjørstad: Barn og internett-reklame. En studie av 12-åringers forståelse og kunnskaper om reklame på internett. Rapport nr. 7
- Nina Methi: Miljøvernets plass i hverdagslivet. Intervjuer med utvalgte forbrukere. Rapport nr. 8
- Rønnaug Aa. Fagerli og Margareta Wandel: Kulturspesifikk kostholdsforskning blant ulike grupper av innvandrerbefolkningen. En drøfting av ulike metodiske tilnæringer. Arbeidsrapport nr. 1
- Anders Nyberg: Forbrukernes preferanser i risikosamfunnet – et spørsmål om pris eller sikkerhet? Arbeidsnotat nr. 3
- Per Arne Tufte: En intuitiv innføring i logistisk regresjon. Arbeidsnotat nr. 8
- Ragnhild Brusdal: Hvordan opplever forældre den kommersielle hverdagen? Arbeidsnotat nr. 13
- Ragnhild Brusdal: Jeg liker penger og skulle gjerne hatt mer. ... Samtaler med barn og unge om det å vokse opp i en kommersiell hverdag. Arbeidsnotat nr. 14

EKSTERN PUBLISERING OMRÅDE 1 2000

Amilien, Virginie & Eivind Stø (red.): «Vedlegg 1: Faktorer som virker inn på matkultur.» I Rusaanes, Åse Marie Hatløy og Elin Hjortland: *Handlingsplan for norsk matkultur: Norge på menyen*. SND nr. 1:2000. Oslo: Statens nærings- og distriktsutviklingsfond

Amilien, Virginie, Runar Døving, Anders Nyberg & Gun Roos: *Global and Local Food in the Norwegian Food System: A comparative study between eating in and eating out*. Paper presentert ved Millennial Stews: Food and Food Systems in the Global City, New York, 1.-4. juni 2000

Amilien, Virginie: Tom O'Dell (red.): Historika media. Falun 1999. Bokanmeldelse i *Arv. Scandinavian yearbook of folklore 2000*. Stockholm: The Royal Gustavus Adolphus Academy

Borch, Anita: *Children and advertising on the Internet*. Paper presentert ved The 1st European Consumer Congress, Donostia-San Sebastian 29.-31. mars 2000

Brusdal, Ragnhild & Astrid Langeby: *Only consumers or environmentally concerned?* Paper presentert ved UNEP/UNESCO Expert Workshop «Youth, Sustainable Consumption Patterns and Life Styles.» Paris, 6.-7. november 2000

Døving, Runar: «Ungdommens matvaner går over» i *Temamagasinet OM – Sinnets Helse* nr. 5/2000. Oslo: Voksne for Barn

Døving, Runar & Marianne Lien: «Myten om den perfekte kålrot» i *Norsk antropologisk tidskrift* nr. 2/2000. Oslo: Universitetsforlaget

Døving, Runar: «Lettol og stillhet. To former for markering av forskjeller.» Paper presentert ved Norsk etnografisk forenings årsmøte «Likhetens paradokser» Hadeland, 10.-11. februar 2000

Døving, Runar: «Kvinnens makt i hjemmet.» Paper presentert til Norsk antropologisk forenings årsmøte på Lillehammer, 12.-14. mars 2000

Døving, Runar: «Skjønnhetens politiske ambivalens.» *Norsk Medietidsskrift* nr. 1/2000. Bergen: Fagbokforlaget

Kjærnes, Unni: *Food, trust and politics*. Paper presentert ved The First Nordic-Russian Seminar on the Sociology of Food and Consumption, Helsingfors, 11.-12. mai 2000

Kjærnes, Unni, Johanna Mäkelä, Lotte Holm, Marianne Ekström & Jukka Gronow: *A day of eating in the Nordic countries. Results of a comparative study*. Paper presentert ved The First Nordic-Russian Seminar on the Sociology of Food and Consumption, Helsingfors, 11.-12. mai 2000

Kjærnes, Unni: *Spisevaner i Norden. Endringer, men innenfor faste rammer*. Paper presentert på konferansen Buffet 2000, Stavanger, 20. januar 2000

Holm, Lotte, Unni Kjærnes, Johanna Mäkelä, Marianne Ekström & Jukka Gronow: *Eating habits in four Nordic countries: Change within well defined frames*. Paper presentert ved The Food Choice Conference, Dublin, juli 2000

- Holm, Lotte, Unni Kjærnes, Johanna Mäkelä, Marianne Ekström & Jukka Gronow: *Eating habits in four Nordic countries: Change within well defined frames*. Paper presentert ved The 7th Nordic Nutrition Congress, Mariehamn, Åland, 18.-21. juni 2000
- Kjørstad, Ingrid: *Children and Internet Advertising – a study of 12-year old children's understanding and knowledge of Internet advertising*. Paper presentert ved The Children's Programme Annual Conference «With the Eyes of a Child», London, 21. november 2000.
- Kjørstad, Ingrid: «Barn og internett-reklame – en studie av 12-åringers forståelse og kunnskaper om internett-reklame.» Paper presentert på konferansen «Barns kommersielle hverdag» i regi av Forbrukerrådet i Oslo og Akershus, Oslo, 28. november 2000
- Nyberg, Anders & Eivind Stø: *Is the Future Yours? A Preliminary report from the UNEP/ UNESCO research project 'Youth, Sustainable Consumption and Lifestyles'*. Paper presentert ved UNEP/Unesco-konferansen «Youth, Sustainable Consumption and Lifestyles», Paris, 6.-7. november 2000
- Roos, G., Johansson L., Kasmel A., Klumbiene J., Prättälä, R.: «Disparities in vegetable and fruit consumption: European cases from the North to the South» i *Public Health Nutrition*. London : CABI Publishing
- Roos, G., Johansson L., Kasmel A., Klumbiene J. & Prättälä, R.: «European review of socio-economic variation in vegetable and fruit consumption.» *Scandinavian Journal of Nutrition* Vol. 44, Supplement 37: Abstracts from the 7th Nordic Nutrition Congress, Åland, Finland. Lund: The Swedish Nutrition Foundation
- Rosenbaum, M.E., Roos, G.: «Women's experiences of breast cancer» I A.S. Kasper & S.J. Ferguson (red.) *Breast cancer: Society shapes an epidemic*. New York: St. Martin's Press. Pp. 153-181.
- Roos G. & Prättälä, R.: *Disparities in food habits - review of European research*. Paper presentert ved European Public Health Association Annual Meeting, Paris, 14. – 16. desember 2000
- Roos, G., Prättälä, R. & Koski, K.: *Food, health and constructions of masculinity - Finnish men's talk about everyday life*. Paper presentert ved The Food Choice Conference, Dublin, 28-31. juli 2000
- Prättälä, R. & Roos G.: *Disparities in food habits - review of research in 15 European countries*. Paper presentert ved The Food Choice Conference, Dublin, 28-31. juli 2000
- Roos, G.: «Worde, A. & L. Martens: *Eating out: Social Differentiation, Consumption and Pleasure*.» Bokanmeldelse i *Appetite* Vol. 36. Oxford: Oxford University Press
- Strandbakken, Pål: «Brudd: Musikken og det moderne.» *Sosiolog-nytt* 2/2000. Oslo: Norsk sosiologforening
- Strandbakken, Pål: «Engelstad (red.): *Om makt. Teori og kritikk*.» Bokanmeldelse i *Sosiolog-nytt* 1/2000. Oslo: Norsk sosiologforening
- Strandbakken, Pål: «Johan Galtung: *Johan uten land. På fredsveien gjennom verden. Selvbibliografi*.» Bokanmeldelse i *Sosiolog-nytt* 4/2000. Oslo: Norsk sosiologforening
- Torjusen, Hanne, m.fl. «Future Education in Ecological Agriculture and Food Systems: A Student-Faculty Evaluation and Planning Process.» *Journal of Sustainable Agriculture* Vol. 16. New York: Food Products Press
- Forbord, Magnar, Hilde Bjørkhaug, Bjørn Egil Flo, Hanne Torjusen & Gunnar Vittersø: *Mat og miljø: Forbrukerholdninger og utfordringer for lokal produksjon og nasjonal distribusjon av økologiske matvarer*. Paper presentert ved «Bærekraftig produksjon og forbruk - Forskersamling 2000», Norges forskningsråd, Oslo, 3.-4. april 2000
- Lieblein, Geir, Edvin Østergaard, Tor Arvid Breland, Per Christian Rålm, Hanne Torjusen & Gunnar Vittersø: *Bærekraftige matvaresystemer - økologisk produksjon og forbruk i et regionalt perspektiv*. Paper presentert ved «Bærekraftig produksjon og forbruk - Forskersamling 2000», Norges forskningsråd, Oslo, 3.-4. april 2000
- Torjusen, Hanne, Margareta Wandel & Geir Lieblein: *Organic food - consumers' perceptions and dietary preferences*. Paper presentert ved «Millennial Stews: Food and Food Systems in the Global City», New York, 1-4 juni 2000
- Vittersø, Gunnar og Hanne Torjusen: «Mer bærekraftig matforbruk - dobbel gevinst.» *Ernæringsfysiologen* nr. 3/2000. Oslo: Norsk forening for ernæringsfysiologer
- Vittersø, Gunnar: «Grønt husholdningsbudsjett.» *SkoleMagasinet* nr. 1/2000. Asker: Avisen Skolemagasinet
- Wandel, Margareta & Rønnaug Fagerli: «Consumer Concern about Food related Health Risks and their Trust in Experts.» *Ecology of Food and Nutrition*, 40 (3): 253-284
- Walloe L, Aarsland A, Alexander J, Evensen G, Hemre G-I, Holck A, Klungland H, Kruse H, Thangstad OP, Traavik T, Wandel M, Nebb HI: *GMO-mat. Helsemessige konsekvenser ved bruk av genmodifiserte næringsmidler og næringsmiddel-ingredienser*. Norges offentlige utredninger 2000:29. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Wandel Margareta, Rønnaug Fagerli & Unni Kjærnes: «Endringer i potetens posisjon i norske matvaner.» *Scandinavian Journal of Nutrition* Vol. 44, Supplement 37: Abstracts from the 7th Nordic Nutrition Congress, Åland, Finland. Lund: The Swedish Nutrition Foundation
- Wandel, Margareta: *Forbrukeroppfatninger om mat og helse*. Paper presentert ved Norges forskningsråds konferanse «Norsk mat i internasjonal konkurranse», Oslo, 5.-6. september
- Wandel, Margareta: *Risiko, tillit og refleksivitet i et forbrukerperspektiv*. Paper presentert ved Institutt for allmenntilleggsmedisin og samfunnsmedisinske fag, Universitetet i Oslo, 2. mai 2000

PUBLIKASJONER OMRÅDE 2 2000

På dette området gis de fleste publikasjonene ut i en egen serie, SIFO testrapport. I løpet av 2000 ble det til sammen produsert 65 testrapporter. I samme periode foretok testavdelingen en bevisst dreining fra mindre enkeltstående tester til mer omfattende prosjekter, hvor resultatene er tilgjengelige gjennom de vanlige publikasjonsseriene.

- Rapport fra seminar og workshop om vaskemaskiner og vaskemidler. Arbeidsrapport nr. 2
- Ingun G. Klepp: Fra eggvendte laken til festlig lapp på baken. Råd og teknikker for å økonomisere med tekstiler 1900 - 2000. Arbeidsrapport nr. 3
- Tone Bergh og Ulrika von Sydow: Oil lamps – panel test with children. Arbeidsnotat nr. 4

- Sigrid Helstad: Oppvaskmaskin AEG-favoritt. Arbeidsnotat nr. 6
- Ulrika von Sydow & Tone Bergh: Validation of testmethod. Concerning entrapment. Arbeidsnotat nr. 7
- Tone K. Bergh: Del 1: Test av 10 frittstående komfyrer. (Inneholder testrapport P-14/99/99/1220). Arbeidsnotat nr. 11

EKSTERN PUBLISERING OMRÅDE 2 2000

Bergh, Tone: Usability of electronic household appliances. Panel test and study of user's manuals. TemaNord 2000:558. København: Nordisk Ministerråd

Klepp, Ingun G. 2000: «Eggvendt laken og lapp på baken.» Norsk Husflid nr. 5-6/00. Oslo: Norges husflidslag.

Klepp, Ingun G. 2000: «Hvordan lære å sy og strikke? Håndarbeidsundervisningens metode sett i forhold til dens mål og mening 1889 til 1998.» *Nordic Textile Journal* nr. 1-2000. Borås: Högskolan i Borås, Centrum för textil-forskning

Klepp, Ingun G.: *Care of wool and attitudes towards the use of wool in clothing*. Paper presentert ved Nordic Fibre Meeting, Borås, 16 oktober 2000

PUBLIKASJONER OMRÅDE 3 2000

- Randi Lavik og Arne Dulstrud: Sammenlignende prisundersøkelse av utvalgte grensehandelsvarer. Rapport nr. 1
- Anita Borch: Alminneliggjøring av reiseforbidleres netjtjenester. Informasjon og booking. Oppdragsrapport nr. 1
- Randi Lavik: Sammenlignende prisundersøkelser i dagligvarekjedene. Oppdragsrapport nr. 4
- Anders Nyberg: Telefonsalg våren 1997. Arbeidsnotat nr. 9
- Marit Strand og Elin Bye: Mapping the price of food. Norwegian dairy products. Arbeidsnotat nr. 10

- Elin A. Aas og Marit M. Strand: Prispåslag for meieri- og kjøttvarer 1983 -1999. Arbeidsnotat nr. 12
- Eivind Jacobsen: Forbrukerne i et globalt marked. Arbeidsnotat nr. 16
- Virginie Amilien og Reidun Heggem: Matkulturens plass i norsk reiselivsbransje. Arbeidsnotat nr. 18

EKSTERN PUBLISERING OMRÅDE 3 2000

Randi Lavik & Arne Dulstrud: *The Price of Cross Border Shopping*. Paper presentert ved NILF/NJF-konferansen «The Food Sector in Transition.» Voksenåsen, 14. juni 2000

Strand, Marit M. & Elin A. Aas: *Mapping the Price of Food - Norwegian Dairy Products*. Paper presentert ved NILF/NJF-konferansen «The Food Section in Transition», Voksenåsen, 14. juni 2000

PUBLIKASJONER OMRÅDE 4 2000

- Lisbet Berg: Tillit til mat i kugalskapens tid. En komparativ kartlegging, med fokus på forbrukertillit og matsikkerhet i Norge, England og Belgia. Rapport nr. 5
- Anna Risnes, Per Arne Tufte og Randi Lavik: Helse- og miljøfarlige kjemikalier. Kunnskaper og forventninger rundt produkter inneholdende helse- og miljøfarlige kjemikalier. Oppdragsrapport nr. 3
- Tove Mordal, Per Arne Tufte, og Ulrika von Sydow : Lokalisering, tilgjengelighet og standardisering av offentlige tjenester. Oppdragsrapport nr. 5
- Lisbet Berg: Naiv tillit. Arbeidsnotat nr. 2
- Gunnar Vittersø: Forbrukernes rolle i lanseringen av økologisk melk. Arbeidsnotat nr. 5
- Lisbet Berg: Trust in Food in a European Perspective. With focus on consumer trust in Norway, England and Belgium. Arbeidsnotat nr. 15
- Harald Throne-Holst: Blyfri bensin. Forbrukernes rolle i utfasingen av blyholdig bensin. Arbeidsnotat nr. 17

EKSTERN PUBLISERING OMRÅDE 4 2000

Berg, Lisbet: *Trust in Food in the Age of Dioxines and Mad Cow's Disease*. Paper presentert ved The ESA-workshop «Sociology of consumption», Tel Aviv, 3.-6. september 2000

Stø, Eivind: *Three dimensions in consumers' attitudes towards domestic and foreign products*. Paper presentert ved The Russian-Nordic Workshop on «Consumption», Helsinki, 11.-12. mai 2000

Stø, Eivind, Harald Throne-Holst & Gunnar Vittersø: *The role of consumers in environmental successes*. Paper presentert ved The ESA-workshop «Sociology of consumption», Tel Aviv, 3.-6. september 2000

Stø, Eivind, Harald Throne-Holst & Gunnar Vittersø: *The role of consumers in environmental successes*. Paper presentert ved «Bærekraftig produksjon og forbruk - Forskersamling 2000», Norges forskningsråd, Oslo, 3.-4. april 2000

Stø, Eivind, Gunnar Vittersø & Pål Strandbakken: *The tension between micro and macro strategies for short term changes in consumer behaviour: Introducing the green household budget*. Paper presentert ved The ProSus/CSTM Workshop on Sustainable Household Consumption: Impacts, Goals and Indicators for Energy-use, Transport and Food. University of Twente, 17.-19. november 2000

Throne-Holst, Harald: *The consumers' role in environmental successes*. Paper presentert ved «Bærekraftig produksjon og forbruk - Forskersamling 2000», Norges forskningsråd, Oslo, 3.-4. april 2000

Deltagelse i komiteer og utvalg 2000

INTERNATIONAL ELECTRO-TECHNICAL COMMISSION (IEC)

IEC/TC 59: Performance of household electrical appliances

- Home Laundry Appliances – Jan Tore Halvorsen
- Dishwashers – Sigrid K. Helstad
- Detergents – Anna Risnes
- Ovens and microwave appliances – Tone K. Bergh
- Small Electrical household appliances – Tone K. Bergh
- Acoustical noise – Steinar Kristiansen

IEC/TC 61: Safety of household and similar electrical appliances

Anne-Helene Arild

COMITÉ EUROPÉEN DE NORMALISATION (CEN)

CEN/TC 52: Safety of toys

- Organic chemical compounds in toys. General/specific requirements – Harald Throne-Holst

CEN/TC 248: Textiles

- Upholstery fabrics – Trude Blekastad

COMITÉ EUROPÉEN DE NORMALISATION ELECTRONIQUE (CENELEC)

CLC/TC 59X: Consumer information related to electrical household appliances

Jan Tore Halvorsen

- Washing machines – Jan Tore Halvorsen
- Dishwashers – Sigrid K. Helstad

CLC/TC 61: Safety of household and similar electrical appliances

Anne-Helene Arild

INTERNATIONAL STANDARDIZATION ORGANIZATION (ISO)

ISO/TC 38: Textiles

Care labelling – Ingun Grimstad Klepp

EUROPEAN ASSOCIATION FOR THE COORDINATION OF CONSUMER REPRESENTATION IN STANDARDIZATION (ANEC)

Domestic Appliances Group –

Anne-Helene Arild

EK-KONSUMENT EMBETSMANNSKOMITÉ

Nordisk konsumentutvalg

Eivind Stø og Reidar Skaug

Styringsgruppen for økonomi og informasjon (EK)

Berit Nyborg Fjeldheim

Styringsgruppen for produktspørsmål (EK)

Anne-Helene Arild

Nordisk nettverksgruppe for standardbudsjett (EK)

Elling Borgeraas

ANDRE

European Network of Debt Research

Medlem i koordineringsgruppen for nettverket – Christian Poppe

Ernæringsfysiologen (medlemsblad for norsk forening for ernæringsfysiologer)

Rønnaug Aarflot Fagerli

Norges Forskningsråd, Bioproduksjon og foredling, Bioteknologi-programmet

Margareta Wandel

Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet

Margareta Wandel

Utvalg satt ned av Sosial- og helsedepartementet for å vurdere helsemessige konsekvenser ved genmodifiserte næringsmidler

Margareta Wandel

Utvalg satt ned av Barne- og familiedepartementet for å utrede tiltak for å redusere det kommersielle presset mot barn og unge (Nyborg-utvalget)

Sekretær – Ragnhild Brusdal

Statens Næringsmiddeltilsyn

Unni Kjærnes

Svanen – ekspertgruppe for revidering av Kriteriedokumentet for tekstilvaskemiddel

Anna Risnes

Statens institutt
for forbruksforskning

National Institute
for Consumer Research

Strandveien 35
Postboks 173
1325 Lysaker

Telefon 67 82 88 00
Telefaks 67 53 19 48

www.sifo.no